

3. Konwencja genewska o ochronie osób cywilnych podczas wojny z dnia 12 sierpnia 1949 r. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19560380171>.
4. Wyrok ETPCz z dnia 21 stycznia 2021 r. w sprawie Gruzja przeciwko Rosji (II). skarga nr 38263/08. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-207757>.
5. Wyrok ETPCz z dnia 11 lutego 2021 r. w sprawie Toplak i Mrak przeciwko Słowenii. skarga nr 34591/15. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-207797>.
6. Syroid T. Międzynarodowe prawo humanitarne: podręcznik. Charków: Prawo. 2024. 456 s.
7. Kun-Buczko J. Ochrona grup wrażliwych w konfliktach zbrojnych. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe. 2023. 210 s.
8. Zając M. Prawa osób z niepełnosprawnościami w prawie międzynarodowym (Glor przeciwko Szwajcarii). Kraków: Universitas. 2024. 195 s.

УДК 341.3:004.8

Melnyk S.

*Studentka IV roku Wydziału Prawa
Zachodnioukraińskiego Uniwersytetu Narodowego*

MIĘDZYNARODOWE REGULACJE PRAWNE DOTYCZĄCE TWORZENIA I ZASTOSOWANIA UZBROJONEJ SZTUCZNEJ INTELIGENCJI

W dzisiejszym świecie rola sztucznej inteligencji rośnie, a wraz z nią rośnie potrzeba jej regulacji. Społeczność międzynarodowa poświęca obecnie większą uwagę regulacji właśnie „cywilnej” sztucznej inteligencji, w szczególności wiele państw opracowało własne strategie krajowe w tej dziedzinie, a w ramach UE przyjęto kompleksowy AI Act. W Ukrainie przyjęto również Koncepcję rozwoju AI w Ukrainie, która określiła 9 priorytetowych obszarów rozwoju branży AI, wśród których kluczowym jest obrona, co wynika ze zmiany charakteru wojny na „technologiczną” w związku z trwającą pełną inwazją Rosji, która miała miejsce 24 lutego 2022 r. a

ogólnie trwa od 2014 roku. Ogromną rolę w współczesnych działaniach wojennych odgrywają satelity, łączność mobilna, najnowsze technologie i sztuczna inteligencja.

Niema normatywnego i prawnego zdefiniowania pojęcia «uzbrojona sztuczna inteligencja», ale w doktrynie uważa się, że uzbrojony AI to systemy AI, które są używane w wojnie, obronie i bezpieczeństwie narodowym, a także w porządku publicznym, działaniach organów ścigania i kontroli granicznej. W dziedzinie militarnej AI jest zintegrowany z wywiadem, cyberbezpieczeństwem, autonomicznymi systemami uzbrojenia (ASO), bezzałogowymi statkami powietrznymi (UAV) i logistyką. Przykładem w wywiadzie jest ukraiński system Griselda, który analizuje dane z wrogich satelitów i baz danych w ciągu 28 sekund od momentu ich otrzymania [1], lub program Clarity, który poprzez analizę zdjęć z UAV rozróżnia sprzęt wojskowy i cywilny [2], zapewniając przestrzeganie norm międzynarodowego prawa humanitarnego (MPH). Aby przeciwdziałać rosyjskim IPSO i dezinformacji, ukraińscy programiści stworzyli radary AI: LetsData, Osavul, Mantis Analytics i inne. Ważne jest, aby rozróżnić ASO i uzbrojoną sztuczną inteligencję: ASO to broń materialna, która działa zgodnie z zasadami określonymi przez człowieka, podczas gdy uzbrojony AI jest modulem intelektualnym (metodą prowadzenia wojny), który zapewnia jej autonomię. Współpraca odbywa się poprzez wbudowanie modułów AI w komputery pokładowe. Na przykład w Shahed-136 i nowym UAV V2U (używany przez Rosję od lata 2025 r.) AI automatycznie porównuje obraz z kamery z załadowanym celem, aby go zniszczyć. Dużym zagrożeniem jest możliwość sterowania V2U za pośrednictwem łączności LTE ukraińskich operatorów. W przeciwieństwie do Polski, w Ukrainie nie ma obowiązku identyfikacji przy zakupie kart SIM, co wymaga natychmiastowego uregulowania prawnego. W dziedzinie logistyki liczba projektów związanych z AI pozostaje obecnie ograniczona. Takie rozpowszechnienie AI w dziedzinie wojny i obrony ma swoje zalety: zmniejszenie strat wśród żołnierzy, większa dokładność, szybkość i skuteczność, brak czynnika emocjonalnego oraz możliwość pracy w niebezpiecznych dla życia warunkach. Istnieją również wady: nieprzejrzystość algorytmów, na podstawie których działa AI (black box AI), co uniemożliwia analizę prawną, możliwość popełnienia błędów (uzbrojony AI może nie

rozdzielić osoby wojskowe od cywilnych), potencjalne naruszenie norm i zasad MPH (proporcjonalności, zakazu ataków masowych, rozróżnienia) [4, s. 189], a w konsekwencji problem odpowiedzialności za działania AI – kogo pociągnąć do odpowiedzialności: dowódcę, operatora, twórcę czy państwo?

Wykorzystanie AI w wojskowości, obronności i bezpieczeństwie narodowym jest regulowane przez międzynarodowe prawo humanitarne, a w innych obszarach – prawami człowieka i podlega EKPC. Chociaż nie ma jeszcze bezpośrednich orzeczeń sądowych dotyczących ASO, precedensy ETPC dotyczące naruszeń art. 2 i art. 3 bez wątpienia staną się podstawą przyszłej praktyki sądowej w tej dziedzinie. Widać również rozwój światowej praktyki sądowej – w grudniu 2025 r. dziesiątki obywateli Ukrainy, którzy ponieśli szkody, zwróciły się do sądu w stanie Teksas z pozwem przeciwko Intel, AMD i Texas Instruments. W dokumentach wymieniono 5 konkretnych ataków w latach 2023–2025, w wyniku których zginęli cywile (dwa ataki w Rżyszczowie, Umaniu, Krywym Rogu, szpitalu dziecięcym „Ochmatdyt” w Kijowie). Wymienione powyżej firmy nie były w stanie zapobiec odsprzedaży swoich komponentów przez strony trzecie do Rosji i Iranu. Chipy tych producentów zostały wykryte w, między innymi, irańskich dronach typu Shahed, które zostały użyte podczas ostrzału obiektów cywilnych [6].

Dla rozwoju praktyki sądowej konieczne jest odpowiednie regulacje. Od 2014 r. grupa ekspertów rządowych ONZ (GER ONZ) w ramach konwencji CCW z 1980 r. omawia wymagania dotyczące zgodności ASO z normami MPH oraz zapewnienia kontroli ludzkiej. Jednak zasada konsensusu pozwala USA, Rosji i Izraelowi blokować przyjęcie prawnie wiążących norm, co sprawia, że działalność GER ONZ jest mało skuteczna [4, s. 191-192]. W ramach UE należy zwrócić uwagę na przyjętą w 2024 r. AI Act, która zasadniczo nie reguluje kwestii AI wykorzystywanej do celów wojskowych, ponieważ zgodnie z pkt 24 preambuły AI Act: „systemy AI wykorzystywane do celów wojskowych, obronnych lub bezpieczeństwa narodowego powinny być wyłączone z zakresu stosowania niniejszego rozporządzenia” [6]. Jednak w tym samym punkcie znajdują się wyjątki, a AI Act reguluje systemy uzbrojonego AI, gdy jest on wykorzystywany do celów innych niż wojskowe lub gdy ma podwójny

cel (zastosowanie zarówno w sferze wojskowej, jak i cywilnej) [6]. Głównym narzędziem regulacji AI w dziedzinie uzbrojenia są obecnie akty „soft law”, które kształtują standardy międzynarodowego postępowania. Najważniejsze z nich to: Wytyczne ONZ dotyczące śmiertelnych systemów autonomicznych (2019), zalecenia UNESCO (2021) i OECD (2019, 2024), Oświadczenia Prezesa MKCK (2023, 2025), REAIM Call to Action, a także Konwencja ramowa Rady Europy (2024). Dokumenty te stanowią, że wykorzystanie AI musi być ściśle zgodne z zasadami praw człowieka, etyki, demokracji i supremacji prawa [4, s. 192].

W Ukrainie brakuje również krajowych regulacji dotyczących militarnego AI i ASO, co w przyszłości będzie niedopuszczalne, ponieważ istnieje już precedens trafienia dronem FPV z materiałami wybuchowymi poza obszarem działań wojennych w prywatny dom we Lwowie w grudniu 2025 roku, co zostało zakwalifikowane jako usiłowanie zabójstwa zgodnie z k.k. Ukrainy. W rezultacie zarejestrowano projekt ustawy nr 13600, w którym proponuje się wprowadzenie obowiązkowej rejestracji UAV oraz surowej odpowiedzialności za naruszenie zasad ich eksploatacji [3].

Wykorzystanie uzbrojonego AI stwarza ryzyko naruszenia MPH i praw człowieka, zwłaszcza w kwestii odpowiedzialności. Ze swojej strony uważam, że optymalnym podmiotem odpowiedzialnym za działania ASO wyposażonego w uzbrojony AI jest osoba, która wprowadza dane i określa parametry celu dla AI. Obecnie regulacje międzynarodowe są ograniczone do aktów „soft law” i częściowo do AI Act (UE), ponieważ rozbieżność poglądów państw utrudnia stworzenie ujednoliconej konwencji. Biorąc pod uwagę brak doświadczenia UE w stosowaniu sztucznej inteligencji w warunkach rzeczywistej wojny, doświadczenia Ukrainy staną się podstawą dla przyszłego tworzenia prawa. W każdym razie kluczową zasadą powinno pozostać wymaganie świadomej kontroli człowieka za wykorzystaniem militarnego AI w różnych celach.

LISTA ŹRÓDEŁ

1. В Україні на базі штучного інтелекту розробили систему розвідки. URL: <https://militaryni.com/uk> (data dostępu: 01.12.2025).

2. В Україні розробили штучний інтелект для виявлення замаскованих позицій росіян. URL: <https://oboronka.mezha.ua> (data dostępu: 01.12.2025).
3. Іван Вигівський: «Влучання дрона у будинок біля Львова вкотре доводить необхідність законодавчих змін у сфері БпЛІА». URL: <https://portal.lviv.ua> (data dostępu: 01.12.2025).
4. Кутовий О.В., Бурма С.К. Автономні системи озброєнь і штучний інтелект як виклик міжнародному гуманітарному праву та правам людини. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія ПРАВО*. Ужгород. 2025. Вип. 90: ч. 5. С. 185-194. (data dostępu: 01.12.2025).
5. Lawsuit Filed Against Texas Instruments, AMD & Intel. URL: <https://www.wattstrialfirm.com> (data dostępu: 01.12.2025).
6. The EU Artificial Intelligence Act. URL: <https://artificialintelligenceact.eu/> (data dostępu: 01.12.2025).